

SENSE CONVERSA, NO HI HA APRENTATGE

Rosamaria Felip Falcó

Rosamaria Felip Falcó és professora associada del Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), coordinadora de l'enfocament pedagògic digital del Màster's Degree in Teacher Development for Foreign Language Education and Content and Language Integrated Learning (CLIL) i és membre del grup de recerca UdiGitalEdu (UdG). Coordina programes d'innovació en llengües estrangeres com Generació Plurilingüe (AICLE) o l'AVANCEM (Tractament Integrat de llengües) al Servei de Llengües Estrangeres i d'Origen del Departament d'Educació.

Anna Corredera Capdevila

Anna Corredera Capdevila és professora associada del Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), professora d'anglès a l'EOI d'Olot i és membre del

grup de recerca LED (UAB). Va dur a terme un projecte CLIL de música en anglès a secundària fent codocència. Ha participat en el Master's Degree in Teacher Development for Foreign Language Education and Content and Language Integrated Learning (CLIL).

Cristina Escobar Urmeneta

Cristina Escobar Urmeneta és professora titular del Departament de didàctica de la llengua i de la literatura de la Universitat Autònoma de Barcelona, i IP del grup de recerca LED. Els seus principals interessos investigadors són l'ensenyament-aprenentatge de la interacció oral, l'aprenentatge integrat de continguts i llengua (AICLE), i els enfocaments apoderadors en la formació del professorat. És directora del Màster's Degree in Teacher Development for Foreign Language Education and Content and Language Integrated Learning (CLIL).

És parlant que aprenem llengües

L'ensenyament de les llengües a Catalunya s'emmarca en un model d'educació plurilingüe i intercultural que s'alinea amb les polítiques educatives europees que consideren l'aprenentatge de llengües com una eina essencial per a l'aprenentatge al llarg de la vida. Segons el Model Lingüístic del Sistema Educatiu de Catalunya¹, les llengües es consideren objecte i vehicle d'aprenentatge de continguts curriculars, i és en aquest context que parlem de desenvolupament de la competència plurilingüe de l'alumnat més que d'aprenentatge de Llengua Estrangera (LE). Entenem per competència plurilingüe el conjunt de recursos integrats de què cada alumne disposa en les llengües que formen part del seu repertori.

¹ Departament d'Ensenyament, 2018. [El Model Lingüístic del Sistema Educatiu de Catalunya: l'aprenentatge i l'ús de les llengües en un context educatiu multilingüe i multicultural.](#)

L'ensenyament de la LE pren diverses formes en els centres educatius, totes elles complementàries i que contribueixen a un desenvolupament efectiu del plurilingüisme dels alumnes: classe de LE (amb més èmfasi en la llengua o en continguts), Aprenentatge Integrat de Continguts i Llengua (AICLE), i altres enfocaments com el Tractament Integrat de Llengües (TIL).

L'oralitat és un element clau de tots aquests models i enfocaments plurals, i la idea bàsica és que **un aprèn a través de la interacció, és a dir, la conversa**. Partint d'una visió socioconstructivista de l'ensenyament i aprenentatge, entenem la llengua com a eina que ens permet pensar de forma col·lectiva, compartir idees i construir nous significats i coneixement (Mercer, 2000). La interacció entre aprenents, i entre aquests i la persona que actua com a experta és vital per aprendre. Ens alineem, doncs, amb la idea de Gibbons (2015: 94) que “talk is how education happens” i amb Mercer (2000) quan afirma que des de la perspectiva sociocultural la qualitat del diàleg que s'estableix a l'aula explicaria la possibilitat d'èxit o fracàs educatiu millor que d'altres variables com la capacitat individual de l'alumne o les habilitats del docent. És a dir, des d'una perspectiva interactivista, la conversa és el mitjà privilegiat a través del qual s'aprèn. El que és específic de l'aula de llengua estrangera és que aprendre a conversar, a interactuar en la llengua meta és simultàniament l'objectiu principal de l'aprenentatge.

Partint de la base que és parlant que s'aprèn, l'escola ha de garantir a través del seu projecte lingüístic que la interacció oral a l'aula entre aprenents, i entre aquests i el docent sigui un pilar bàsic del seu programa educatiu.

Situant la interacció oral al centre de l'aprenentatge, presentem algunes idees força sobre l'ensenyament de la LE aplicables el context educatiu català:

Un bon treball de la llengua oral és imprescindible per arribar a la llengua escrita

La interacció oral i el diàleg a l'aula són el motor que activen el pensament i permeten compartir les idees que sorgeixen amb els altres. En aquest procés el guiatge del docent és vital. Entenem com a guiatge docent el que Wood, Bruner i Ros (1976) anomenen *interactional scaffolding*, la interacció estructurada entre l'aprenent i l'expert que ha de permetre al primer assolir un repte. Aquest guiatge del docent proporciona el llenguatge

acadèmic que permet a l'aprenent transformar les experiències i observacions informals sorgides en la interacció en produccions escrites en registre acadèmic.

La classe ha de ser una zona segura on els aprenents poden arriscar-se i els errors són considerats font d'aprenentatge ja que el docent posa els estudiants en situacions on han d'utilitzar la llengua estrangera lleugerament per sobre del seu nivell de competència comunicativa per tal de fer-los progressar. En aquest context els aprenents necessiten temps (individualment i en parella o grup) per pensar, examinar, generar i per organitzar tant les idees com la manera d'expressar-les en la llengua meta. S'ha d'animar l'alumnat a utilitzar recursos multimodals, lingüístics i no lingüístics, per fer arribar el seu missatge (Felip Falcó i Lobo, 2016).

El docent ha de ser un bon model de llengua oral

És vital que els docents siguin altament competents en la llengua que ensenyen ja que són un model d'oralitat per a l'alumnat. Aquesta afirmació que sembla òbvia referent a la classe de LE ho és també en altres casos com en contextos AICLE, on la llengua en desenvolupament esdevé vehicle d'aprenentatges curriculars. Un nivell de competència B2 del MECR² és clarament insuficient per a exercir com a docent d'anglès o en anglès. El compromís de millorar i mantenir el nivell lingüístic és inherent a la professió docent.

*“Sovint s’oblida que un bon professor és
sobretot un infatigable estudiant”*

Nuccio Ordine

² COE 1990, 2003, [Marc europeu comú de referència per a les llengües: aprendre, ensenyar, avaluar](#)

Només una interacció de qualitat entre docent i aprenents condueix a l'aprenentatge

Malgrat que la competència lingüística avançada és condició *necessària* per exercir amb eficàcia de docent de LE, *no* és condició *suficient* per conduir una conversa a l'aula que sigui potencialment generadora d'aprenentatges curriculars i lingüístics. Ens cal alguna cosa més.

Entenem la competència interactiva escolar (en anglès, *Classroom Interactional Competence*; Walsh, 2011) com a la capacitat per desplegar oportunament estratègies interactives ajustades al microcontext del moment, que ajuden l'aprenent a superar els obstacles de comunicació i a focalitzar la seva atenció en aquells aspectes crucials de l'intercanvi comunicatiu que li permetran fer-se progressivament amb les regnes dels mecanismes de funcionament de la llengua.

Segons Escobar Urmeneta (2014), i Escobar Urmeneta i Evnitskaya (2013), aquestes estratègies, de les quals presentem una selecció, es poden classificar en tres grans grups:

- Utilitzar una llengua adaptada a les necessitats de l'aprenent, la qual cosa implica fer-se entendre mitjançant estratègies com ara la tria de lèxic més proper, enunciats breus emmarcats en pauses, exagerar l'entonació, parafrasejar, ús de suport visual, ús de la pissarra, moure's per l'aula, ús de *realia*, gestualitat...
- Fomentar la participació mitjançant estratègies de gestió com ara donar temps per pensar, crear un ambient de confiança i seguretat a l'aula, tècniques perquè l'alumnat menys inclinat a participar verbalment pugui contribuir a l'èxit col·lectiu de la conversa, acceptar i valorar qualsevol contribució de l'alumnat, combinar la formulació de preguntes explícites, implícites i referencials (Felip i Lobo, 2014).
- Remodelar i expandir les contribucions dels alumnes amb l'objectiu d'ajudar-los a expressar-se de forma més precisa, més apropiada i amb un major grau de correcció i de complexitat. És a dir, estratègies per oferir un retorn que no sigui exclusivament valoratiu, sinó que contribueixi a reparar o donar pistes per a l'autoreparació per part de l'aprenent d'un enunciat mal format o inadequat. Algunes estratègies que es poden utilitzar són acceptar el contingut d'una contribució mentre es reformula i millora l'enunciat produït per l'aprenent (Veure exemple 1), emfasitzar la versió correcta d'una

contribució acceptada, demanar clarificacions o convidar l'aprenent a reparar la seva contribució.

Exemple 1: Remodelació interactiva de l'enunciat d'un estudiant. (Font: Escobar Urmeneta, 2020)

1. Student Yesterday going basket. Barça.
2. Teacher You went to a Barça match yesterday! Wow! Was it a good match?
3. Student Yes, very good. Barça win.
4. Teacher So you (escrivint a la pissarra) Laia went to a Barça match yesterday. Barça won. It was a good match. Is that ok Laia?
5. Student Yes. Ok.

Dos docents millor que un sempre que la codocència estigui planificada i coordinada

Segons Escobar Urmeneta (2020), la codocència és una estratègia didàctica en què dos o més docents comparteixen aula i objectius docents, i són responsables d'oferir als estudiants oportunitats d'aprenentatge d'alta qualitat.

Hi ha diferents modalitats de codocència que es poden dur a terme tenint en compte el context, els objectius pedagògics, els perfils dels docents o els recursos disponibles.

La modalitat més recurrent a la classe de LE és la **docència en equip**, on tot el professorat implicat comparteix el mateix nivell de responsabilitat. Aquesta modalitat permet modelar activitats i patrons d'interacció en la LE i fomenta la creació d'un espai idoni per al desenvolupament de l'oralitat, com es veu en l'exemple 2.

Exemple 2: Demostració del funcionament d'un joc. (Adaptat d'Escobar Urmeneta, 2020)

1. CoD1 Hey! You at the back (assenyalant al CoD2, al fons de l'aula). What's your name?
2. CoD2 Err (simulant que li costa entendre-ho) ... my name is Carlo.
3. CoD1 And what do you like Carlo? (assenyalant repetidament al CoD2, al fons)
4. CoD2 I like very much football.

5. CoD1 No, no, no (movent el cap de forma ostensible).
Give me something with a “C”.
6. CoD2 Ok... uh... I like... mmm cycling.
7. CoD1 Cycling (escriu a la pissarra). Yes.
8. CoD2 Is that correct?
9. CoD1 Cycling (fent el gest). Bicycle.
10. Good Carlo.

Corredera (2009), Corredera i Ruiz (2010) i Escobar Urmeneta (2020) constaten que, en contextos AICLE, la modalitat **complementària** on cada docent contribueix a la conversa d’aula des de l’àrea d’expertesa que li és pròpia –en un cas la disciplina que s’ensenya, en l’altre, la LE– conforma un context ric en oportunitats d’aprenentatge i de suport als estudiants individualment i com a grup.

Les tecnologies multipliquen les oportunitats per expressar-se oralment

Les eines digitals transformen de manera radical com accedim al coneixement, com en creem de nou i com ens comuniquem. La integració de les TIC a l’aula canvia la manera d’ensenyar i d’aprendre facilitant que l’aprenentatge sigui més personalitzat i autogestionat. Tal com apunta Camacho (2017), les tecnologies són només un mitjà cap al canvi pedagògic. Que es produeixi un autèntic canvi, però, dependrà de com el docent seleccioni les eines i estratègies didàctiques més adequades per promoure la col·laboració entre aprenents en espais compartits on poden utilitzar la llengua i desenvolupar-la per cocrear coneixement.

“Les tecnologies mai substituiran els bons docents però les tecnologies en mans de grans docents poden ser transformadores”

George Couros

Felip i Lobo (2014) afirmen que les eines digitals són especialment útils per a desenvolupar la llengua oral i que ofereixen un extra de motivació als aprenents per parlar en llengua estrangera. El propi currículum català (2015)³ relaciona les competències digitals amb les de l'àmbit lingüístic i apunta que les eines digitals permeten eliminar barreres físiques i temporals per mantenir la comunicació tant en entorns acadèmics com socials. La competència digital permet a l'alumnat comunicar-se millor, intercanviar, presentar i compartir informació en entorns virtuals.

Felip (2020) apunta que les eines digitals són essencialment col·laboratives i facilitadores de la comunicació i ofereixen als aprenents una finestra al món per compartir els continguts que creen, per interactuar amb un públic real i per obtenir retorn immediat. Afirma també que la integració de les eines digitals implica l'alumnat en tasques autèntiques que permeten l'expressió oral en contextos reals. Recomanar llibres com a bibliotubers al seu canal de youtube, utilitzar *apps* de realitat augmentada per enriquir l'entorn amb textos orals de diferents tipologies, gravar episodis de podcàsting sobre temes que els resultin rellevants per cocrear programes de radio, debatre en línia a través d'audioforums o en converses de Whatsapp™, co-crear narracions, compartir aprenentatges i reflexions personals a través de videoblogs, crear videotutorials o participar en projectes internacionals amb altres centres a través de videoconferències són exemples d'activitats que porten a la millora de l'expressió oral en LE i fomenten la creativitat dels aprenents tot acostant a l'aula la realitat del seu món.

“Necessitem les tecnologies en cada aula (...) perquè són la lent a través de la qual experimentem una bona part del nostre món”

David Warlick

Reflexió final

³ Departament d'Ensenyament, 2015. [Competències bàsiques de l'àmbit digital. Identificació i desplegament a l'educació secundària obligatòria](#)

La conversa és el mitjà privilegiat d'aprenentatge i el primer objectiu en una classe de llengua estrangera. El docent necessita cultivar les seves competències lingüístiques interactives que li permetran generar i aprofitar les oportunitats d'aprenentatge, i ajustar-se a les necessitats específiques dels aprenents que emergeixin durant la conversa. Una estratègia organitzativa privilegiada per afavorir aquest plantejament és la codocència. Per la seva part, la integració de les eines digitals apropen a l'aula formes de comunicació "naturals" de l'entorn social de l'alumnat i els apodera per comunicar-se més eficientment també en LE, dins i fora del context escolar. En aquest article ens hem dirigit al professorat de LE; tanmateix, no voldríem concloure sense remarcar que tot els docents ensenyem llengua sigui quina sigui la nostra especialitat ja que el desenvolupament de l'oralitat és global i transversal a totes les llengües i matèries. Tot el treball encaminat a millorar l'oralitat en una determinada llengua contribuirà a la millora de l'oralitat en les altres, inclosa la LE.

REFERÈNCIES

Camacho, M. (2017). *Tablets en educación*. Hacia un aprendizaje basado en competencias. Samsung Electronics Iberia, S.A.U.

Corredera, A. (2009). Experiencia AICLE (música en inglés) en el aula inclusiva de secundaria: Evolución de la percepción del profesor de contenido [Music-in-English experience in an inclusive secondary school classroom: changes in the content teacher's perceptions]. In C. M. Bretones Callejas et al., (Eds.), *Applied Linguistics Now: Understanding language and mind*: (pp. 345–359). Almería: Universidad de Almería.

Corredera, A. & Ruiz, B. J. (2010). Evolució que el professor de música experimenta en la forma de percebre i categoritzar l'ensenyament de la llengua anglesa durant una experiència d'Aprenentatge integrat de continguts i llengua (AICLE), en anglès. [Changes in the way a music teacher perceived and categorised English language teaching in an English-language CLIL experience.] *Bellaterra: Journal of Teaching and Learning Language and Literature*, 3(1), 51–70.

Escobar Urmeneta, C. (2014). Conversar més i millor a la classe d'anglès. Per aprendre'n millor i arribar més lluny. A: *Guix. Elements d'acció educativa*, 410: 12-17.

Escobar Urmeneta, C. (2020). Coteaching in CLIL in Catalonia. *CLIL Journal of Innovation and Research in Plurilingual and Pluricultural Education*, 3(2), 37-55.

Escobar Urmeneta, C. & Evnitskaya, N. (2013). Affording Students Opportunities for the Integrated Learning of Content and Language. A Contrastive Study on Classroom Interactional Strategies Deployed by Two CLIL Teachers. In J. Arnau (ed.), *Reviving Catalan at School: Challenges and Instructional Approaches* (pp.158-182). Bristol: Multilingual Matters & Institut d'Estudis Catalans.

Felip Falcó, R. (2020). *Emergent technologies in CLIL contexts*. Conferència Plenària. Master's Degree in Teacher development for foreign language education and content and language integrated learning (CLIL).

Felip Falcó, R. & Lobo, M.J. (2014). Preguntar-se, investigar, comunicar... Aprendre (en) anglès amb les tecnologies. *Guix. Elements d'acció educativa* 410, 24-28.

Felip, R. & Lobo, M.J. (2016). Fem alumnes competents a través de projectes que integrin continguts i llengua estrangera. In M. Pereña (coord.) *Ensenyar i aprendre llengües en un model educatiu plurilingüe. Metodologies i estratègies per al desenvolupament de projectes educatius i per a la pràctica docent* (pp. 99-116). Barcelona: ICE-Horsori.

Gibbons, P. (2015). *Scaffolding Language, Scaffolding Learning: Teaching Second Language Learners in the Mainstream Classroom*, 2nd edition. Portsmouth: Heinemann.

Mercer, N. (2000). *Words and minds: How we use language to think together*. London: Psychology Press.

Walsh, S. (2011). *Exploring Classroom Discourse: Language in Action*. Londres. Routledge.

Wood, D., Bruner, J.S. & Ross, G. (1976). The Role of Tutoring in Problem Solving. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* . Vol. 17, pp 89-100. Great Britain: Pergamon Press.